

Манипулативна употреба на сегашно време в заглавията за известни личности в онлайн таблоида „България Днес“

 Гергана Кушева

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
Филологически факултет
„Катедра Англицистика и американистика“
имейл: g.kusheva@ts.uni-vt.bg

DOI: <https://doi.org/10.58894/QZGD3951>

Резюме. Употребата на сегашно време в заглавията за известни личности в онлайн таблоида „България днес“ затруднява определянето на времевата ориентация на глаголното действие преди прочита на същинския текст. В анализирания текст се наблюдават различни употреби на сегашно неактуално време във връзка с постигане атрактивност на текста, подтикване на читателя към прочит на същинския текст и обрисване на негативен образ на известните личности, за които се пише в материала. Манипулативния ефект се постига чрез употребата на сегашно време вместо бъдеще време, употреба на експресивни глаголи в сегашно време, употреба на глаголна форма, която може да бъде интерпретирана в сегашно или минало време, употреба на агресивна лексика и употреба на двоеточие и коментарна част.

Ключови думи: таблоид, манипулация, сегашно време, сензационност

Увод

Възможностите на формите за сегашно време да изразяват едновременно действие спрямо какъв да е ориентационен момент се виждат от многобройните му употреби, разгледани във всички наши по-важни граматички (Александров, Русинова 2010: 79). Тъй като често формите за сегашно време са многозначни, някои автори свързват сегашното време с понятието „извънвременност“. „Често пъти според някои схващания границите на сегашното в съзнанието на човека могат така да се разширят, че той напълно може да ги изгуби, и тогава значението на сегашното прераства в значение на минало или бъдеще или изобщо изгубва темпоралния си характер и означава изобщо *извънвременност*“ (Мутафчиев 1964 :7-8).

По дефиниция „сегашно време означава действие, което е съвременно на момента на говоренето“ (Стоянов 1993: 292). Моментът на говоренето е субективен момент (Николова 1984: 78). За определяне

момента на глаголното действие е необходимо да се определи моментът на референтност. При времената отношението между момента на действието и момента на референтността е постоянно, но отношението между момента на говоренето и момента на референтността може да се променя (пак там, 79). При сегашно време (презентс) моментът на действие е едновременно с момента на референтност, който е сегашен, съвпада с момента на говоренето. „Моментът на референтност може да се мести в плана на миналото и бъдещето, а също и по протежение на цялата темпорална ос“ (Ницолова 1984: 82).

В заглавията на таблоидното издание от анализирания период преобладават форми на сегашно обобщено (неактуално) време. „При обобщено сегашно време глаголните форми изразяват действия, които не са локализирани само в момента на говоренето, а се извършват в по-голям период от време, който обаче включва момента на говоренето в себе си“ (Стоянов 1993: 293).

Употребата на сегашно неактуално време в заглавията на статии за известни личности затруднява определянето на времевата ориентация на глаголното действие преди прочита на същинския текст. В анализираните текстове се наблюдават употреби на сегашно неактуално време във връзка с постигане атрактивност на текста, подтикване на читателя към прочит на същинския текст и обрисоване на негативен образ на известните личности, за които се пише в материала.

Употреба на сегашно време вместо бъдеще време

Една от употребите на сегашно неактуално време е свързана със създаване на заглавия, в които сегашно време е употребено вместо бъдеще време (сегашно предсказно време) (Стоянов 1993: 300). Търсеният стилистичен ефект е създаване на нагледност и релефност на представяното действие, като бъдещите действия се изобразяват като случващи се пред погледа на самия читател (пак там). Генеричните твърдения не толерират обсъждане, а действат като изказвания от *последна инстанция* (Савова 2003: 104).

Категоричност на отразените събития звучи в следните **заглавия: „Иван Лечев предизвиква цигулари“ (08.12.24) и „Папи Ханс спира да пее“ (11.12.24)**. След прочита на първата от посочените статии става ясно че Иван Лечев ще организира конкурс за млади таланти следващата година. В текста музикантът е именуван с прякора си „Мастъра“, а времето на извършване на действието е обозначено като „по някое време“. Употребата на посоченото наречие оставя впечатление на неяснота относно истинността на

представеното твърдение. Втората статия, посветена на изпълнителя Владимир Трендафилов, съобщава новината, че певецът, известен с прякора си Папи Ханс, „скоро спира да пее балади“, като точното време на извършване на действието отново не е посочено. В основния текст изпълнителят е именуван като „изгората на Сара Драгулева“, като по този начин изданието разкрива пренебрежително отношение към известната личност.

Употреба на експресивни глаголи и „неопределено лични“ изречения

Разговорните лексеми във вестникарските заглавия са стилистично маркирани и се използват с цел да се засили въздействащата сила на заглавието и да се привлече вниманието на читателя.

Акцентиране върху действието, засилено чрез употребата на експресивни глаголи в следващите примери, поражда отрицателна емоция у читателя. Чрез употребата на разговорна лексика журналистите създават илюзията за непосредствен диалог с читателя, като по този начин го правят по-податлив на внушения (Васева 1991: 186). В следните заглавия наблюдаваме употреба на анализирания похват: **„Иван Костов хрупа фурми“ (07.11.2024), „Певецът Ан-Джи се ошишка“ (08.12.2024), „Митко Кърнев разцъква на слънце“ (17.11.2024)**. Всички от посочените текстове представят в негативна светлина известната личност.

В някои от случаите формата на глагола в сегашно време е въведена чрез безподложни изречения в трето лице множествено число, без назоваване на извършителя на действието. В тези случаи се дава превес на глагола-сказуемо и действието като факт заема начална позиция. В традиционния синтаксис за такъв тип изречения се използва терминът „неопределено лични“ (Зидарова 2013: 37). Най-често в тази позиция се използват глаголите *плаша* и *заплашвам*: **„Българската боксьорка Джоана Нуамеруе: Плашат ме със смърт заради Иман Калиф“ (12.11.2024), „Заплашват с убийство Журналистка на Нова тв“ (26.09.2024), „Заплашват Дара Екимова с убийство“ (17.08.2024)**. Целта в посочените примери е създаване на сензационна новина и придържане към един от критериите за превръщане на дадено събитие в новина, а именно – неговата негативност. Негативната емотивност е по-често срещана от позитивната поради факта, че лошите новини са по-интересни за читателя.

Употребата на глаголна форма, която може да бъде интерпретирана в сегашно или минало време

Декодирането на смисъла на заглавието може да бъде затруднено поради употребата на глаголна форма, която може да бъде интерпретирана в сегашно или минало време. Темпоралната съотнесеност става ясна след прочитането на статията. **„Боряна Калейн гласи бенефис“ (17.12.2024), „Ирина Папазова купонясва с миски“ (17.12.2024), „Ники Кънчев приветства световноизвестна певица в София“ (16.12.2024).**

След прочита на статията, озаглавена **„Боряна Калейн гласи бенефис“**, става ясно, че „Боряна Калейн най-вероятно ще направи бенефис, с който да отбележи края на кариерата си.“ Текстът продължава с информацията че „сребърната медалистка в художествената гимнастика от олимпиадата в Париж все още не е имала време да обсъжда точно това“. Втората от посочените статии е за предколедни нощни партита до ранни зори в столичен бар, на които присъстват Ирина Папазова и нейни приятели. В същинския текст глаголите са в минало време, а употребата на сегашно време в заглавието предполага „планирана сензационност“ и привличане вниманието на адресата.

Употребата на сегашно неактуално време за изразяване на минали действия е следващият начин за манипулиране на читателите. Тази употреба е възможна, защото „в някои случаи от гледище на логиката прякото значение на сегашните форми се изплъзва и се смесва с миналото. Това се дължи на обстоятелството, че моментът на говоренето се движи постоянно по посока от миналото към бъдещето“ (Мутафчиев 1964: 16-17).

В примерите, в които сегашно неактуално време се използва за изразяване на минали действия, основният акцент е върху представянето на негативни новини в заглавния комплекс. **„Тежка болест върхлита Виктор от Островът на 100-те гривни, не излъчват кадрите“ (11.12.24), „Жени Калканджиева не може да си движи ръката“ (10.12.24).** В първата статия се дава информация за Виктор Митов, участник в риалити формата „Островът на 100-те гривни“. Той е страдал от сериозни проблеми с крака по време на участието си, но зрителите не са били запознати с неговото здравословно състояние. Втората статия е за „шестата по хубост в света нашенка“, която е „занемарила домакинските си задължения заради травма на ръката“.

Употреба на агресивна лексика

Допълнителна особеност на заглавията, в които присъстват имена на известни спортисти, е употребата на агресивна лексика, характерна за езика на спортните рубрики. **„Извънредно положение в „Биг Брадър“! Виктор рита и троши мебели, пак реве“ (11.11.2024), „Екшън в „Един за друг“ Ивайло троши, Емо Чолаков го озаптява“ (23.02.2024), „Звезда от сериала Клетката троши чинии“ (07.01.2024).** Във всички от посочените заглавия се употребява глаголът *троша* и информацията, представена в тестовите, е за участници в известни реалити формати и сериали.

С цел да се снижи регистърът на вестникарския език и да стане той по-близък до разговорната реч, някои журналисти използват и нестандартни лексикални елементи от просторечието, груби, вулгарни думи дори в съобщение с неутрален характер (Досев 2008: 222). Манипулативната стратегия е създаване на „изкуствена близост“ с читателите на изданието.

Употреба на двоеточие и коментарна част

Липсата на темпорални и пространствени маркери в заглавието създава впечатление за представяне на събитието в статичен сегашен момент. По този начин заглавието може да бъде интерпретирано като коментар и като описание на постоянно отношение (Develotte and Rechniewski 2001). Заглавието звучи като обобщение и на читателя се внушават определени идеи, които се приемат за общоприета истина. Това важи в особена сила за заглавия, които са структурирани, като в началото на заглавието е името на деятеля, последвано от двоеточие и коментарна част, в която глаголът е в сегашно време. **„Бившата жена на Стоян Мавродиев: Той не ме интересува“ (10.12.2024), „В книгата на Георги Тошев: Лили има връзка с полицай, за малко да стане актриса“ (23.12.2024).** Чрез използвания похват се налага чувство на достоверност, но и дистанциране от изказването (Иванова 2008: 28). В същинския текст към първата от посочените статии се използват преразказни глаголни форми и преки цитати на Поли Генчева. Смесването на информация от неназовани източници и цитат от участника в действието внася объркване у читателя и помага на таблоида да внуши точно определена идея. „Тъй като авторите напълно контролират това, което преразказват, те притежават голяма власт и могат да пресъздадат това, което е най-удобно за тях. Ако са свидетели на даден разговор, те могат да го пресъздадат изцяло или само части от това, което считат, че е важно, като предават думите на хората, които считат за важни и оставят настрана позовавания, които биха били уместни от различна гледна точка“ (Coulthard 1992: 71).

Целта на употребата на манипулативния похват в заглавието на статията е създаването на сензационна новина и „парасоциална връзка с читателя“ (Giles 2003: 188). При този вид връзка едната страна знае много повече за другата, втората страна обаче не знае почти нищо за първата. Съществуването на такъв вид връзка обяснява силните чувства и емоции, които читателят изпитва, когато става свидетел на щастливи или трагични моменти от живота на знаменитостите.

Заклучение

На базата на разгледаните примери може да обобщим, че употребата на сегашно неактуално време в заглавията на анализирания издание е умел начин за привличане и задържане вниманието на адресата.

Анализираните манипулативни похвати се използват за постигане атрактивност на текста и създаване на отрицателен образ на известни личности. Търси се ефектът на сензационните новини и създаване на „парасоциална връзка с читателя“.

В примерите, в които сегашно неактуално време се използва за изразяване на минали действия, основният акцент е върху представянето на негативни новини в заглавния комплекс.

Липсата на темпорални и пространствени маркери в заглавията представят информацията като коментар. Това важи в особена сила за изреченията, в които в началото на заглавието е името на деятеля, последвано от двоеточие и коментарна част, в която глаголът е в сегашно време.

Онлайн таблоидните издания привличат вниманието на читателите с интригуващи и запамятаващи се заглавия. Критическият прочит на статиите спомага за откриването на езикова манипулация в текстовете за известни личности и развива способността за формиране на собствена преценка.

БИБЛИОГРАФИЯ

Александров, Русинова 2010: Александров, А., Р. Русинова. *Помагало по българска морфология. Глагол*. Велико Търново: Издателство ИВИС, 2010. [**Aleksandrov, Rusinova 2010:** Aleksandrov, A. R. Rusinova. *Pomagalo po balgarska morfologia. Glagol*. Veliko Tarnovo: Izdatelstvo IVIS, 2010.]

Васева 1991: Васева, И. За езика и смисъла на днешния печат. – В: *Съвременна журналистика*, 1-4, 1991. [**Vaseva 1991:** Vaseva, I. *Za ezika i smisala na dneshnia pechat*. *Savremenna zhurnalistika*, 1-4, 1991.]

Досев 2008: Досев, В. Агресията в речта на футболните тълпи. – В: *Проблеми на Социолингвистиката*, 9, 2008, 220-225. [**Dosev 2008:** Dosev, V. *Agresiyata v rechta na futbolnite talpi*. – V: *Problemi na Sotsiolingvistikata*, 9, 2008, 220-225.]

Зидарова 2013: Зидарова, В. Синтаксис на заглавията в съвременната българска преса. – В: *Етнопсихолингвистични и социолингвистични аспекти на медиите в България*. Бургас: Изд. на БСУ,

2013, с. 32-41. [Zidarova 2013: Zidarova, V. Sintaksis na zaglaviyata v savremennata balgarska presa. – V: Etnopsiholingvistichni i sotsiolingvistichni aspekti na mediite v Bulgaria. Burgas: Izd. na BSU, 2013, s. 32-41.]

Иванова 2008: Иванова, Д. Булевардната преса и агресията на уличния език. – В: *Проблеми на Социolingвистиката*, 9, 2008, 25-31. [Ivanova 2008: Ivanova, D. Bulevardnata presa i agresiyata na ulichnia ezik. – V: Problemi na Sotsiolingvistikata, 9, 2008, 25-31.]

Мутафчиев 1964: Мутафчиев, Р. *Сегашно историческо време в съвременния български език*. София: Издателство на българската академия на науките, 1964. [Mutaftchiev 1964: Mutaftchiev, R. Segashno istoricheskoto vreme v savremennia balgarski ezik. Sofia: Izdatelstvo na balgarskata akademija na naukite, 1964.]

Ницолова 1984: Ницолова, Р. *Прагматичен аспект на изречението в българския книжовен език*. София: Народна просвета, 1984. [Nitsolova 1984: Nitsolova, R. Pragmatichen aspekt na izrechenieto v balgarskia knizhoven ezik. Sofia: Narodna prosveta, 1984.]

Савова 2003: Савова, И. Властта на редакционните коментари в пресата. – В: *Властта на медиите*. Под ред. На Елка Добрева и др. Шумен: Университетско издателство Епископ Константин Преславски. 2003, 89-113. [Savova 2003: Savova, I. Vlastta na redaktionsnrite komentari v presata. – V: Vlastta na mediite. Pod red. Na Elka Dobрева i dr. Shumen: Universitetsko izdatelstvo Episkop Konstantin Preslavski. 2003, 89-113.]

Стоянов 1993: Стоянов, С. *Граматика на съвременния български език*. София: Издателство на българската академия на науките, 1993. [Stoyanov 1993: Stoyanov, S. Gramatika na savremennia balgarski ezik. Sofia: Izdatelstvo na balgarskata akademija na naukite, 1993.]

Giles 2003: Giles, D. *Media Psychology*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 2003.

Develotte, Rechniewski 2001: Develotte, Ch., Rechniewski. Discourse Analysis of Newspaper Headlines: A Methodological Framework for Research into National Representations. – In: *The Web Journal of French Media Studies*, 4,1-12.

https://www.researchgate.net/publication/316282294_Discourse_analysis_of_newspaper_headlines_a_methodological_framework_for_research_into_national_representations, 24.02.2025.

Coulthard 1992: Coulthard, C. Reporting Speech in Narrative Discourse: Stylistic and Ideological Implications. – In: *Ilha do Desterro A Journal of English Language, Literatures in English and Cultural Studies*, 27, 67-82.

<https://periodicos.ufsc.br/index.php/desterro/article/view/8759/8119>, 22.02.2025.

Manipulative Use of Present Tense in the Headlines about Famous People in the Online Tabloid *Bulgaria Today*

Gergana Kusheva

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Faculty of Modern Languages

Department of English and American Studies

ORCID ID: 0000-0002-9094-4210

email: g.kusheva@ts.uni-vt.bg

Abstract. The use of present tense in the headlines about famous people in the online tabloid *Bulgaria Today* makes difficult to determine the temporal orientation of the verb action before reading the main text. In the analysed texts, various uses of non-actual present tense are observed in connection with making the text more attractive, encouraging the reader to read the full article, and portraying a negative image of the celebrities who are mentioned in the material. The manipulative effect is achieved through the use of the present tense instead of the future tense, the use of expressive verbs in the present tense, the use of verb forms that can be interpreted as either present or past tense, the use of aggressive vocabulary, and the use of a colon followed by a commentary section.

Key words: tabloid, manipulation, present tense, sensationalism